

CUPRINS

Managementul clasei de elevi – noțiuni generale	5
Managementul clasei de elevi – delimitări conceptuale	8
Funcțiile managementului clasei	13
Dimensiuni ale managementului clasei de elevi (ergonomică, psihologică).	15
Dimensiuni ale managementului clasei de elevi (socială, normativă)	19
Rolurile manageriale ale cadrului didactic	23
Relațiile sociale în clasa de elevi	27
Dinamica grupului de elevi. Interacțiuni educaționale în clasa de elevi.	30
Roluri în clasa de elevi: liderii formali, liderii informali.	35
Stilurile de predare ale cadrelor didactice	37
Planificarea activităților într-o clasă de elevi.	41
Implementarea proiectului de management al clasei	45
Consecințele unui management defectuos al clasei de elevi	49
Managementul situațiilor de criză educațională	51

SYLLABUS DISCIPLINĂ

Titlul disciplinei: Managementul clasei de elevi (educație fizică/ kinetoterapie)

Codul: VDP 3607, disciplină obligatorie, 28 de ore (1 oră curs /săptămână, 1 oră seminar/săptămână)

Numărul de credite: 3

Locul de desfășurare: Facultatea de educație fizică și sport – Parcul „Iuliu Hațieganu”

Programarea în orar a activităților: ANUL III, semestrul II, conform orarului

Informații despre titularul de curs

Nume: Cosmin PRODEA

Contact : prodeacosmin@yahoo.com, www.prodea.ro

Ore de audiență: Sala Gh. Roman, cabinet nr. 11

Descrierea disciplinei

Obiectivele cursului și disciplinei

- ✓ Familiarizarea studenților cu conceptul de *Management al clasei de elevi*, precum și cu specificul acestuia prin aplicarea în educație fizică și sportivă școlară/kinetoterapie
- ✓ Formarea unor cunoștințe de ordin teoretic, metodologic și practico-metodic, necesare organizării

și coordonării activităților de educație fizică și sport/kinetoterapie cu eficiență ridicată

- ✓ Identificarea situațiilor de criză educațională încă din faza incipientă, ordonarea și clasificarea în funcție de specificitatea acestora
- ✓ Formarea unei metodologii eficiente în vederea gestionării situațiilor de interacțiune socială în cadrul lecțiilor de educație fizică și sport/kinetoterapie

Conținutul cursului

Curs: Plecând de la obiectivele și scopurile didacticii educației fizice/kinetoterapiei, în cadrul cursului se vor prezenta noțiunile teoretico-practice de organizare, gestionare și control a interacțiunilor profesor-elevi raportate la cerințele managementului educațional.

Seminar: Activitatea din cadrul seminarului va fi orientată spre construirea competențelor necesare organizării spațiului instructiv-educativ și gestionării strategiilor de intervenție în situații de criză educațională.

Competențele dobândite prin absolvirea disciplinei

- Dobândirea unei gândiri creative prin utilizarea, evaluarea și adaptarea unor strategii specifice managementului clasei de elevi pentru rezolvarea problemelor specifice educației fizice și sportului/kinetoterapiei

- Cunoașterea modului de utilizare a diverselor strategii specifice în practica școlară/cabinet de kinetoterapie
- Dobândirea competenței de a gestiona corespunzător interacțiunile care se desfășoară în cadrul lecției de educație fizică/kinetoterapie între profesor și elevi, elevi și elevi
- Identificarea principalelor strategii de intervenție în situațiile de criză educațională
- Formarea capacității de adaptare la situații diferite prin demonstrarea capacității de lucru sistematic și în echipă, respectând totodată opiniile celor implicați

Managementul clasei de elevi – noțiuni generale

Termenul de management este corelat, prin definițiile care îi sunt date, cu abilitatea de a planifica, gestiona, organiza, controla toate elementele care concură la desfășurarea unei activități într-un domeniu specific. Acest termen, folosit la început de către economiști, s-a extins în foarte multe domenii deoarece și-a demonstrat utilitatea privind controlul acțiunii și orientarea acesteia în activitatea socială de pretutindeni.

În domeniul educației, managementul s-a cristalizat într-o știință care formează personalitățile umane conform finalităților solicitate de comanda socială (David, 2009).

Managementul clasei de elevi, în postura de disciplină în domeniul științelor educației, studiază și fundamentează din punct de vedere teoretic și practic structura clasei de elevi cu scopul de a oferi cadrelor didactice modele eficiente de intervenție didactică, modele corespunzător cu situațiile educaționale actuale.

Activitatea didactică trebuie integrată în microsistemul școlar prin interconectare cu elementele componente ale acestuia. Ea trebuie să se raporteze la beneficiarii sistemului de învățământ și să țină cont de relațiile acestora cu toți actorii implicați. Educarea elevilor nu începe și nu se termină la catedră, ea se realizează prin fiecare contact al elevilor cu cei din jur. În timpul contactelor de relaționare ale elevilor cu alți elevi, ale elevilor cu cadrele didactice ale elevilor cu părinții, aceștia se transformă, fiind într-o formare continuă.

Prin urmare, trebuie subliniată importanța intervenției celui care educă prin accentuarea responsabilității educatorului în ceea ce privește comportamentele și strategiile folosite în încercarea de modelare a educaților (Iucu, 2005).

Aplicarea unui management eficient este condiționată de cunoștințele teoretice ale cadrelor didactice dar și de măiestria cu care profesorul imprimă actului didactic trăsăturile propriei personalități. Elementele teoretice și metodologice se întrepătrund cu experiența și talentul personal, urmărind atingerea eficientă a obiectivelor prin operaționalizarea tuturor resurselor în cadrul practicii sociale.

Managementul educațional, ca orice altă disciplină socială, nu se dezvoltă și nici nu se aplică izolat de celelalte componente ale sistemului. În realizarea obiectivelor educaționale, managementul educațional integrează și adaptează date oferite de multe alte discipline conexe domeniului nostru: Economia, Psihologia, Sociologia, Marketingul, Teoria sistemelor, Tehnologia informației, Ergonomia, Etica, Deontologia, etc.. Trebuie amintite, ca o aplicare a managementului educațional în domeniul activităților fizice și a educației fizice școlare, discipline utile în acest domeniu, cum ar fi: Teoria educației fizice și a sportului, Metodica educației fizice, Teoria și metodica antrenamentului sportiv, Didactica educației fizice, ș.a.

Din perspectivă sistemică Managementul clasei de elevi în educație fizică și sport este un complex de concepte, metode, instrumente de conducere, orientare și coordonare valorificat în vederea atingerii obiectivelor educației fizice și

sportului conform standardelor de performanță impuse.

Managementul clasei de elevi în educație fizică și sport vizează activitatea cadrelor didactice de educație fizică și sport oferindu-le instrumentele teoretice și practice pentru realizarea lecțiilor de educație fizică în cele mai bune condiții prin conștientizarea și asumarea responsabilității asupra succeselor și insucceselor.

Managementul clasei de elevi –delimitări conceptuale

Pentru desfășurarea cât mai bună a activității în clasa de elevi cadrul didactic să planifice, organizeze, conducă, comunice, motiveze și evalueze conținuturile operaționale. Activitatea desfășurată împreună cu elevii are caracteristicile unui sistem managerial în care:

- mai mulți indivizi cu statut și rol bine definit se asociază în vederea îndeplinirii unor obiective
- conducătorul activității aplică periodic noi teorii și abordări practice care aparțin de mai multe științe (psihologie, pedagogie, didactică, etc.)
- relațiile educaționale se desfășoară în cadrul unui proces social dinamic în cadrul căruia au loc raporturi și interacțiuni interpersonale (elevi-elevi, profesor-elev)

Prin urmare, pornind de la semnificația termenului de management trebuie acceptată valoarea implicațiilor acestuia asupra activității desfășurate cu elevii. Aplicarea conceptului de management cu toate caracteristicile lui, adaptate clasei de elevi, este foarte benefică și necesară.

O deosebire majoră care trebuie subliniată între managementul industrial și cel educațional se referă la soarta rebuturilor sistemului. Dacă primul sistem de management prevede și orientează reintroducerea rebuturilor în circuitul economic, al doilea tip de management nu ar trebui să permită ca procesul de formare să înregistreze rebuturi deoarece acestea pot avea consecințe sociale și individuale dezastruoase (inadaptare, incompetență, analfabetism, etc.).

Astfel, cadrele didactice trebuie să se raporteze la cei pe care-i educă, trebuie să includă în activitatea desfășurată de ei și părinții elevilor și alte categorii sociale cu care copiii vin în contact.

Cerințele societății sunt tot mai mari, cerințele educaționale cresc continuu și obiectivele educaționale se modifică neîncetat. Activitatea desfășurată împreună cu elevii, la clasă, a devenit foarte complexă, implicând foarte mult efort din partea profesorului.

Pentru a evidenția complexitatea managementului clasei de elevii vom folosi următoarea definiție: „domeniu de cercetare în științele educației care studiază atât perspectivele teoretice de abordare ale clasei de elevii cât și structurile dimensional-practice ale acesteia. în scopul facilitării intervențiilor cadrelor didactice în situațiile educaționale concrete” (Iucu, 2006, p. 15).

Managementul clasei de elevii este un domeniu teoretic cu aplicații practice care încearcă să adapteze la realitatea educațională un set de principii și reguli care și-au dovedit eficiența de-a lungul timpului în multe domenii ale activității umane. Managementul clasei de elevii în educație fizică și sport presupune o activitate de coordonare a unor secvențe de învățare cu scopul obținerii unei eficiențe și productivități cât mai mari. Aceste secvențe constituie scenariul lecției de educație fizică în care profesorul specialist este regizorul responsabil de crearea unui mediu pozitiv de învățare, nu doar în sensul amenajării spațiului fizic ci și prin proiectarea situațiilor de învățare.

Managementul clasei de elevii a devenit, pe parcursul timpului, o disciplină care se ocupă de eficientizarea actului

educațional din perspectiva creării cadrului și a condițiilor pentru o activitate cât mai productivă (Iucu, 2000), prin dezvoltarea și menținerea unui mediu de învățare adecvat în care elevii să participe cu entuziasm și în mod activ la activități.

Problematika managementului clasei de elevi cunoaște o semnificație deosebită în lumina unui mediu social și politic aflat în continuă schimbare. Aproape toate aspectele educației sunt puse în discuție în dinamica a lumii moderne.

Datorită incertitudinilor care se manifestă în aproape toate domeniile și în lumina unor confuzii semnalate deja este necesar să precizăm în rândurile care urmează cerințele de bază ale implementării managementului clasei de elevi, cerințe promovate și susținute de mai mulți specialiști din domeniul educației:

- calitatea obținută în cadrul sistemului trebuie să fie prioritară, acceptând că orice rabat de la standardele de performanță are consecințe nefaste atât pe termen scurt cât și pe termen lung;
- claritatea obiectivelor stabilite va asigura eliminarea incertitudinii și a ambiguității;
- motivarea pentru participare a factorilor implicați va asigura continuitate și consistență procesului desfășurat;
- utilizarea rațională a resurselor și a elementelor educației conduce la eficientizarea activității;
- adaptarea continuă a proceselor la rezultate îmbunătățește toate procesele implicate în sistem.

Managementul clasei de elevi implică o anumită mentalitate, o manieră proprie de aplicare în practică a teoriei, principiilor și metodologiei prin antrenarea corespunzătoare a resurselor (materiale, umane, temporale, spațiale). Toată această artă are următoarele caracteristici (Costea, 1998):

- acțiunile care asigură funcționarea sistemului sunt foarte complexe, fiind caracterizate de interdisciplinaritatea implicată de problematica educațională;
- caracterul participativ este condiționat de implicarea activă a tuturor actorilor (elevi, profesori, părinți, etc.);
- particularitățile colectivității determină modul de structurare a problematicii educaționale, a procesului și a factorilor educaționali;
- managementul clasei de elevi are implicații atât la nivel macropedagogic (managementul instituțiilor școlare) cât și la nivel micropedagogic;
- orientarea în elaborarea programelor manageriale educaționale se realizează după reguli, condiții și principii specifice;
- este dinamic atât în ceea ce privește bazele teoretice cât și aplicațiile în domeniu, prezentând deschidere și spre alte domenii;
- are caracter sistemic și este integrativ întrucât sintetizează specific date din domenii conexe;
- este prospectiv pentru că anticipează pe baza tendințelor de evoluție a sistemului;
- este indicativ-instrumental pentru că arată cum trebuie

realizate obiectivele, respectate principiile, aplicate metodologiile;

- este multifuncțional prin descrierea, utilizarea și aplicarea mai multor roluri, atribuții, operații.

Funcțiile managementului clasei

Cadrul didactic, în activitatea sa de construire a climatului educațional corespunzător clasei cu care interacționează, exercită și transpune în practică toate funcțiile conducerii (Stan, 2003).

Prima funcție este cea de **organizare și planificare a activității didactice**. Ea implică valorificarea optimă a tuturor resurselor:

a) materiale

- presupune analiza posibilităților de care dispune unitatea de învățământ și a condițiilor geografico-climaterice probabile

- în această operație intră: dimensiunile locului de desfășurare, cantitatea și calitatea instalațiilor, materiale didactice specifice (natura și numărul lor)

b) umane

- presupune analiza colectivului de elevi cu care se va desfășura lecția

- în această operație intră: compoziția numerică după criteriul sexului, nivelul de dezvoltare a calităților motrice și de stăpânire a deprinderilor și priceperilor motrice care sunt teme în lecția respectivă și nivelul de pregătire psiho-intelectuală

c) temporale

- presupune analiza resurselor de timp avute la dispoziție atât pentru pregătirea activității didactice cât și pentru

desfășurarea activității didactice

d) informaționale

- presupune analiza și prelucrarea conținuturilor programei de învățământ, a materialelor curriculare, a îndrumărilor metodice, a planului cadru, etc.

A doua funcție specifică managementului clasei de elevi se referă la **orientarea metodologică a procesului didactic**. Aceasta presupune acțiunile pe care le întreprinde cadrul didactic pentru a integra corespunzător metodele și orientările metodologice în procesul didactic. Se referă atât la modalitățile de comunicare cât și la acțiunile de formare și evaluare.

A treia funcție este cea de **reglare și autoreglare a activității didactice**. Ea implică gestionarea unui feed-back bun în acțiunea de îmbunătățire a managementului clasei de elevi.

Dimensiuni ale managementului clasei de elevi (ergonomică, psihologică)

Dimensiunea ergonomică

Considerate multă vreme ca elemente colaterale ale activității didactice, anumite aspecte sunt discutate din ce în ce mai mult în activitatea didactică. Probleme ca dispunerea materialelor didactice pe suprafața de lucru nu pot fi considerate lipsite de importanță pentru succesul activității din cadrul lecției de educație fizică.

Dimensiunea ergonomică este inclusă în zilele noastre printre problemele fundamentale în economia generală a procesului didactic, ca proces managerial. Din perspectivă didactică, ergonomia trebuie să ajute la rezolvarea sarcinilor instructiv-educative ale activității în clasa de elevi.

Materialele didactice, ca parte importantă a procesului didactic, prezintă mai multe atribute (după Ullich, 2005, citat de Iucu, 2006, pg. 26): simplitatea, funcționalitatea, durabilitatea și modularitatea. Materialele didactice și instalațiile folosite de către cadrul didactic în lecția de educație fizică trebuie să ofere elevului autonomie funcțională și posibilitatea de organizare a activității pe grupuri de elevi.

Atributele materialelor didactice influențează foarte mult dinamica procesului didactic. De exemplu, un material didactic complex, care pune probleme atât elevilor cât și cadrului didactic în ceea ce privește utilizarea lui, va influența negativ densitatea în lecția de educație fizică. Un

bun exemplu în acest sens sunt stațiile multifuncționale pentru dezvoltarea forței care au apărut în multe unități școlare în ultimul timp. Multe dintre acestea au ajuns dezafectate, neîndeplinind mai multe dintre atributele menționate mai sus.

În ceea ce privește modularitatea materialelor didactice, acest atribut se referă la posibilitatea organizării și reorganizării în funcție de sarcina didactică și de stilul educațional al cadrului didactic. Modul în care se exercită acest atribut poate favoriza puternic atitudinea pasivă a elevilor sau poate încuraja interacțiunile permanente între subiecții procesului instructiv-educativ.

Dependentă de dimensiunea ergonomică este vizibilitatea pe suprafața de lucru. Aceasta presupune adaptarea spațiului de lucru, a materialelor și instalațiilor, la necesitățile morfo-funcționale ale elevilor. În kinetoterapie este foarte importantă orientarea mobilierului în funcție de anumite surse de lumină (pentru deficienții de vedere), în funcție de anumite necesități privind sarcinile pacienților (distanță, înălțime, pentru deficienții locomotori sau diferite deficiențe structurale ale scheletului).

Atunci când se dispun materialele didactice pe suprafața de lucru trebuie să primeze argumentele privind protecția individuală a elevilor. Trebuie identificate zonele cu potențial ridicat privind riscul de accidentare. Aceste zone trebuie eliminate prin restructurarea poziționării materialelor didactice.

Modelarea spațiului educațional este o problemă care ține de creativitatea și dorința de implicare a cadrului didactic. În ceea ce privește suprafața și volumul unei săli de

activități fizice, acestea sunt date de numărul de persoane care-și desfășoară activitatea în sala respectivă și de caracteristicile arhitecturale ale încăperii. Atragem atenția asupra obligativității aerisirii spațiului destinat activităților fizice și, mai ales, asupra modalității de utilizare pentru activități fizice a spațiilor cu volum mic de aer.

O idee folosită mai demult, uitată și 'reinventată' în perioada actuală este participarea la activitatea fizică a elevilor unei clase cu tricou de aceeași culoare sau cu aceeași culoare predominantă. Blamată pentru rădăcinile comuniste, această idee nu face altceva decât să ajute elevii să se identifice la nivelul culturii manageriale prin intermediul unui element de individualizare. Acest aspect aparține de mediul cultural-estetic ale clasei de elevi și accentuează ideea de grup organizat.

Dimensiunea psihologică

Partea psihologică a Managementului clasei de elevi este reprezentată de cunoașterea și respectarea particularităților individuale ale elevilor. Acest aspect este direct relaționat de capacitatea de muncă a fiecărui elev în și alături de colectivul din care face parte. Modul structural-integrativ sub care se manifestă capacitatea de muncă a elevilor în clasă este condiționat de capacitatea de învățare a elevilor și de trăsăturile de personalitate ale fiecărui individ.

Cadrul didactic trebuie să analizeze continuu procesul de predare-învățare din punct de vedere socio-relațional și normativ pentru a stabili momentul optim în care elevii pot lua contact cu sarcina propusă. Totodată,

profesorul trebuie să știe când să propună anumite sarcini, respectând stadiul dezvoltării psihologice a copiilor, concepția despre învățare și asimilare, precum și alte caracteristici individuale (morfo-funcționale, capacitate motrică, etc.)

Punctul de plecare îl reprezintă determinarea nivelului de pregătire a elevilor, condiție obligatorie pentru succesul actului didactic. Capacitatea de asimilare este condiționată de: nivelul dezvoltării biopsihosocial, starea de pregătire la nivel de abilități, cunoștințe în raport cu un conținut predeterminat și componenta motivațională (asimilată cu atenția și interesul) (Iucu, 2006).

Cunoscând și distribuind rațional sarcinile de învățare, profesorul de educație fizică sau kinetoterapeutul pot să exploateze echilibrat resursele individuale în ceea ce privește învățarea.

Specific activității fizice este ‘exercițiul’ de educare a voinței, ea reprezentând, în planul formării și consolidării sale, o problemă de măiestrie pedagogică și managerială. Copiii înțeleg, aproape întotdeauna, beneficiile morale ale regulilor stabilite de adulți dar foarte mulți nu reușesc să depășească propriile obstacole.

Este foarte important ca voința elevului să fie exersată și consolidată prin intervențiile educaționale proiectate de către cadrul didactic. Profesorul trebuie să țină cont și de acest aspect al dimensiunii psihologice atunci când planifică și construiește activitățile de învățare pentru clasa de elevi.

Perseverența benefică trebuie răsplătită de către cadrul didactic ori de câte ori se manifestă în colectivul clasei de elevi.

Dimensiuni ale managementului clasei de elevi (socială, normativă)

Dimensiunea socială

Din punct de vedere social clasa de elevi își desfășoară activitatea sub forma unui grup care are interese comune, interese care determină interacțiuni și relații specifice între membrii grupului. Mărimea grupului este, de obicei (exceptând unele cazuri din școlile rurale), între 25 și 30 de elevi.

În ceea ce privește scopurile clasei de elevi, cadrul didactic trebuie să îi ajute pe elevi să conștientizeze obiectivele școlare formale, iar prin arta managerială să-i motiveze în vederea dezvoltării grupului pe perioada școlarității. Această dezvoltare trebuie susținută și prin introducerea de către profesorul de educație fizică a unor obiective social-afective.

Dinamica grupului este puternic influențată de informația transmisă acestuia și modul în care circulă ea între membrii grupului. Permanentă schimbare a dinamicii clasei de elevi poate constitui un remediu împotriva rutinei în procesul instructiv-educativ. Ea poate ajuta, de asemenea, și împotriva deficiențelor climatului școlar (Iucu, 2000). Astfel, este necesară cunoașterea modurilor de instruire și a influențelor acestora asupra transmisiei informației în intermediul clasei de elevi.

În literatura de specialitate cu privire la managementul clasei de elevi modurile de instruire se prezintă sub trei forme: frontal, grupal, individual.

Tratarea colectivului de elevi din punct de vedere frontal predispune la utilizarea preponderentă a expunerii și pornește de la perspectiva tratării clasei de elevi ca și cum toți elevii ar fi egali între ei. Această metodă, în educație fizică și sport, are următoarele avantaje importante (Prodea & Cobârzan, 1999):

- contribuie la angrenarea tuturor elevilor în activitate, asigurând o bună densitate motrică a lecției;
- asigură același nivel de efort tuturor executanților;
- favorizează atingerea unui nivel crescut de efort sub aspectul volumului și intensității;
- permite reglarea minuțioasă și variată a efortului în mod egal pentru toți elevii;
- favorizează o bună organizare a activității și menține disciplina colectivului.

Pot fi introduse diferențieri la nivelul parametrilor efortului prin utilizarea duratei în loc de volum, de exemplu.

Activitatea pe grupe sau tratarea colectivului din punct de vedere grupal presupune organizarea clasei pe grupe cu minim trei elevi. Acest mod de tratare a colectivului prezintă următoarele avantaje (Prodea & Cobârzan, 1999):

- se realizează o aplicare mai corectă a principiului accesibilității;
- se asigură creșterea interesului, a motivației și o activizare mai bună a elevilor;
- sunt promovate relațiile de grup, formându-se deprinderile și obișnuința de autoorganizare, cooperare, de acceptare și respectare a liderului;

- se creează simțul de răspundere atât cel colectiv cât și cel individual.

În funcție de nivelul de dezvoltare psihomotrică a elevilor care compun o grupă putem să avem grupe omogene sau grupe eterogene. Grupele omogene sunt profitabile din punct de vedere a rezolvării sarcinii propuse, iar grupele eterogene sunt mai adecvate integrării sociale a elevilor. Din punct de vedere didactic se recomandă o echilibrare a celor două forme.

Activitatea individuală răspunde permite elevilor să opteze pentru un conținut corespunzător propriilor disponibilități psihomotrice, interesului și traseelor individuale de instruire.

Câteva situații de exersare individuală în lecția de educație fizică:

- în cazul rezolvării aceleași teme de către toți elevii clasei (exersare unor elemente tehnice din atletism, jocuri sportive, gimnastică);
- în cadrul unor activități opționale desfășurate în lecție;
- în cadrul executării exercițiilor cu dozare diferențiată sub aspectul volumului și intensității;
- în cadrul algoritmului de dezvoltare fizică generală, pentru corectarea deficiențelor fizice;
- în cadrul executării unor sarcini suplimentare.

Dimensiunea normativă

Orice activitate socială este (trebuie) reglată printr-un ansamblu de reguli orientate spre prosperitatea acelei societăți. Activitatea educațională a clasei de elevi, ca o reflectare la nivel micro a societății, trebuie să fie și ea

reglată constructiv de un set de reguli (norme), intern, în ceea ce privește organizarea internă a grupului dar și extern, în ceea ce privește judecățile de valoare asupra comportamentelor pozitive sau negative.

O parte dintre aceste norme sunt exprimate explicit, fiind cunoscute de la începutul activității clasei de elevi. Pe lângă aceste norme se întâlnesc și norme ‘ascunse’ care se construiesc în cadrul grupului, numite și norme implicite.

Normele explicite decurg din partea instituției sociale, precum și din caracteristicile procesului instructiv-educativ. Aceste norme se aplică uniform și unitar pentru toți elevii (Iucu, 2000). Cadrul didactic are, însă, rolul de a internaliza aceste norme, plecând de la caracterul impus al acestora până la caracterul interiorizat, acceptat de către elevi.

Normele implicite iau naștere pe parcursul constituirii grupului, fiind specifice fiecărei clase de elevi. Ele pot fi reflecții ale normelor explicite care au fost interiorizate specific de clasa de elevi sau pot fi norme externe climatului social, norme care au fost importate din afara școlii. De asemenea interacțiunile din viața grupului pot ajuta la formarea de norme implicite (Păun, 1999).

Dinamica dimensiunii normative în grupul de elevi este influențată de modul în care cadrul didactic cunoaște și acceptă normele explicite și modalitatea în care le acceptă pe cele implicite. Modalitatea prin care profesorul impune normele explicite poate crea, de asemenea, aversiune din partea elevilor (Iucu, 2006).

Rolurile manageriale ale cadrului didactic

În clasa de elevi, pe parcursul activității instructiv-educative, cadrul didactic desfășoară mai multe comportamente fundamentale. Rolurile de bază ale cadrului didactic, în ceea ce privește Managementul clasei de elevi, sunt: planificare, organizare, comunicare, conducere, coordonare, îndrumare, motivare, consiliere, control, evaluare (Stan, 2003; Iucu, 2006; David, 2009).

a) Rolul de planificare presupune

- analiza detaliată a resurselor
- stabilirea obiectivelor și a sarcinilor
- stabilirea și eșalonarea în timp a activităților cu caracter instructiv-educativ
- structurarea conținuturilor esențiale
- precizarea responsabilităților (pentru cadrul didactic și pentru elevi)

b) Rolul de organizare presupune

- analiza structurilor și a formelor de organizare a clasei, specifice educației fizice
- să stabilească echilibrul de autoritate-putere-responsabilitate
- constituirea și determinarea climatului și mediului activităților de învățare
- stabilirea regulilor privind delegarea sarcinilor și a responsabilităților

c) Rolul de comunicare presupune

- stabilirea regulilor privind comunicarea în spațiul educativ
- stabilirea canalelor de comunicare și a semnalelor specifice
- formularea întrebărilor orientate spre un dialog continuu
- îndrumarea și acordarea de libertate elevilor pentru structurarea răspunsurilor
- construirea unui climat educațional deschis, constructiv și stabil

d) Rolul de conducere presupune

- dirijarea procesului instructiv-educativ al clasei de elevi
- aplicarea în practică a noțiunilor didactice care facilitează construcția ideilor comune
- desfășurarea scenariului didactic prin gestionarea eficientă a planificării și a improvizației

e) Rolul de coordonare presupune

- integrarea activităților elevilor în acțiunea globală a clasei
- gestionarea corespunzătoare a activităților clasei de elevi în vederea sincronizării obiectivelor individuale ale elevilor cu cele comune întregului colectiv
- evitarea risipei în activitatea desfășurată cu clasa de elevi
- întărirea solidarității grupului

f) Rolul de îndrumare presupune

- dirijarea activității elevilor spre cunoaștere, folosind intervenții punctuale adaptate situațiilor didactice
- asigurarea conexiunii inverse pentru funcționarea optimă a

procesului didactic

- gestionarea corespunzătoare a sfaturilor și a recomandărilor care să susțină comportamentele dezirabile și reacțiile optime ale elevilor

g) Rolul de motivare presupune

- susținerea și direcționarea activității elevilor prin întăriri pozitive și negative
- folosirea limbajului nonverbal pentru consolidarea comportamentelor pozitive
- identificarea și orientarea tendințelor negative din comportamentul elevilor spre valori pozitive
- gestionarea corespunzătoare a momentelor sufletești ale clasei de elevi

h) Rolul de consiliere presupune

- identificarea și clasificare situațiilor de criză
- formularea unei judecăți de valoare cu privire la situația problematică
- orientarea elevilor în domeniul activităților fizice
- orientarea școlară și profesională a elevilor atunci când este cazul

i) Rolul de control presupune

- supravegherea modului de funcționare a procesului instructiv-educativ
- prevenirea situațiilor de criză educațională
- cunoașterea gradului de realizare a obiectivelor și a

nivelelor de performanță ale acestora

- reglarea și ajustarea activității și atitudinii elevilor

j) Rolul de evaluare presupune

- reprezintă verificarea măsurii în care scopurile și obiectivele dintr-o anumită etapă au fost atinse

- obținerea informațiilor cu privire la atingerea scopurilor propuse

- elaborarea aprecierilor în vederea îmbunătățirii ulterioare a activității

Relațiile sociale în clasa de elevi

Un climat educațional benefic este guvernat de relații corespunzătoare între subiecții care participă la educație. Aceste relații se găsesc atât la nivel elev-elev cât și la nivel elev-cadru didactic, calitatea lor contribuind la conturarea valențelor educative ale clasei de elevi. Relațiile elev-elev pot fi relații de cunoaștere, de comunicare, afective, de influențare.

Relațiile de tip elev-cadru didactic sau cadru didactic-elev determină climatul psihosocial din interiorul clasei de elevi, influențând decisiv calitatea procesului instructiv-educativ, fiind influențate de vârstă, etnie, regiune geografică, profilul școlar, gradul de integrare în mediul colegial, motivațiile personale, percepția actului educațional și percepția socială a școlii, gama de emoții trăite și implicarea activă etc. (Ceobanu, 2008).

Din perspectiva autorității cadrului didactic avem două tipuri. Autoritatea de tip formal este cea care i se conferă profesorului pe linie administrativă, în urma numirii pe post prin respectarea statutului cadrului didactic. Această autoritate nu aduce cu ea și succesul în activitatea cu elevii. Reușita în activitatea la clasă depinde foarte mult de sursa interioară a persoanei. Profesorul are șanse mai mari de reușită dacă știe cum să se facă plăcut și respectat de elevi. Pe baza prestigiului profesional și științific, în urma dezvoltării unor relații bune cu elevii cadrul didactic obține și o autoritate de tip neformal.

Autoritatea de tip neformal este cea care îl va influența cu siguranță pe elev. Există mai multe strategii prin

care profesorul poate influența benefic elevii, permițându-i să construiască relații optime.

Este indicat ca profesorul să fie deschis la preocupările, problemele și incertitudinile elevilor. Cadrul didactic trebuie să încerce să răspundă problemelor elevilor și să-i consilieze atunci când aceștia solicită ajutorul. Acest aspect este foarte important atât pentru coeziunea clasei de elevi dar și pentru profesor.

O strategie eficientă de influențare a elevilor se poate realiza prin deschiderea cadrului didactic spre elevi. Profesorul oferă oportunitatea de a fi cunoscut de către clasa de elevi și 'în afara rolului didactic' prin participarea la activități extrașcolare și prin împărtășirea propriilor sentimente. Stabilirea nivelului de deschidere depinde de preferința personală a cadrului didactic.

Relațiile între actorii procesului educațional se construiesc de-a lungul unor perioade lungi de timp și trebuie întreținute și 'hrănite' continuu pentru a fi pozitive, de încredere și de cooperare. Pentru acest lucru profesorul trebuie să întrețină permanent căile de comunicare nonformale prin care elevul să se simtă valorizat și apreciat ca persoană.

Pentru optimizarea relațiilor cu elevii cadrul didactic trebuie să mențină un raport echilibrat între aprecieri și critici. Criticile permanente vor conduce la efecte nedorite, închizând căile de comunicare. De cele mai multe ori elevii văd în critică un afront din partea profesorului, neputând să ajungă la mesajul transmis. Comportamentele negative nu trebuie etichetate ca reacții care trebuie pedepsite. Ele sunt probleme care au nevoie de rezolvare.

Reușita dinamicii educaționale din clasa de elevi nu este dată de un control autoritar. Această idee, transmisă de unii pedagogi de formă veche, nu este eficientă și nici posibilă în climatul instructiv-educativ din zilele noastre. Controlul și responsabilitățile în clasa de elevi trebuie distribuite. Încercarea de a menține un control total asupra elevilor și comportamentelor acestora conduce la eșec și la reacții adverse (Ceobanu, 2008).

În locul controlului total și a impunerii obligate a regulilor fără argumentare socială este de preferat cooperarea. Cadrul didactic trebuie să ofere continuu alternative și să negocieze de fiecare dată când situația o impune, încercând să nu manipuleze sau să inducă doar comportamentele dorite de profesor. Este nevoie ca alternativele oferite să fie reale și acceptabile de ambele părți, deprinderile de comunicare ale cadrului didactic fiind extrem de importante.

Elevii interacționează mult mai bine când se simt respectați și responsabili.

Dinamica grupului de elevi

Interacțiuni educaționale în clasa de elevi

Oamenii, după cum bine știm, sunt ființe sociale. Clasa de elevi, ca un micro-sistem al societății, este și ea marcată de relații sociale, variate, care se manifestă pe planuri diferite. Elevul se dezvoltă în interdependență cu grupul din care face parte, iar personalitatea elevului este influențată de specificul situațiilor sociale care se dezvoltă între membrii clasei de elevi.

Relațiile care se dezvoltă între membrii clasei de elevi au, în primul rând, un caracter formativ. Deoarece elevul nu trăiește izolat, viața sa este influențată de aportul manifestărilor sociale care contribuie la construcția personalității.

În viața clasei de elevi subiecții acesteia se raportează permanent unii la alții, dând naștere mai multor tipuri de relații interpersonale: relații de intercunoaștere; relații de intercomunicare; relații socio-afective; relații de influențare.

Universul dinamic al interacțiunilor dintre elevii unui grup este dat de diversitatea și consistența informațiilor existente despre fiecare membru al grupului. Lipsa acestor informații susține instaurarea neîncrederii și a suspiciunii. Este foarte importantă imaginea pe care o au partenerii despre unul despre celălalt și despre ei înșiși (Iucu, 2000). Universul dinamic al interacțiunilor sociale este cu atât mai viguros cu cât cadrul didactic are un tablou mai complex despre elevii care constituie grupul.

Atunci când intră în interacțiune elevii simt nevoia de a comunica, clasa de elevi fiind pentru ei un univers al provocărilor informaționale. Relațiile de intercomunicare în cadrul clasei de elevi sunt creionate de: modelele comunicării interpersonale în clasă; contextul în procesul de comunicare interpersonală; aspecte particulare ale negocierii în procesul de comunicare interpersonală; aspectele nonverbale ale comunicării interpersonale (Ceobanu, 2008).

Este foarte important pentru dinamica grupului ca profesorul să identifice și să rezolve, în timpul avut la dispoziție, cât mai multe dintre situațiile de perturbare a comunicării: filtrarea informațiilor, blocajul afectiv, bruiatul, distorsiunea, etc. Dacă aceste situații perturbatoare nu sunt rezolvate la timp ele se vor transforma în situații de criză educațională.

Atracția interpersonală dintre membrii grupului de elevi alimentează relațiile socio-afective. Acestea presupun relații de simpatie și antipatie, de preferință și de respingere reciprocă între membrii clasei de elevi (Iucu, 2006). Cele mai importante caracteristici ale relațiilor socio-afective care se dezvoltă în clasa de elevi sunt spontaneitatea, sinceritatea, disproporția dintre amploarea afecțiunii și cauză, nevoia de reciprocitate în schimburile afective pozitive și supraevaluarea trăirilor atunci când elevii le conștientizează.

Factorii care influențează atracția personală sunt proximitatea, similaritatea și complementaritatea (David, 2009). Proximitatea este reprezentată de preferința pentru colegii care-și desfășoară activitatea în apropierea noastră, similaritatea presupune alegerea persoanelor care ne

aseamănă foarte mult în plan aptitudinal, valoric și motivațional, iar complementaritatea corespunde cu identificarea relațiilor dintre două persoane, relații care îi pot face pe parteneri să rezolve elemente de personalitate reciproc necesare.

Nu trebuie pierdute din vedere influențele mediului social al clasei de elevi, nici cele ale modului de evaluare a comportamentelor interpersonale asupra afectivității elevilor. Spre exemplu, o atitudine contradictorie față de zâmbet și râs face ca emoția reconfortantă de veselie și starea de bună dispoziție să fie estompate. Lipsirea colectivului de elevi de afectivitate poate conduce la efecte negative incalculabile în planul capacităților interacționare ale elevilor. Relațiile afectiv-simpatetice sunt o condiție pentru dezvoltarea personalității elevilor (Costea, 1998).

O parte dintre normele și valorile pe care elevul le dezvoltă pe termen lung rezultă dintre interacțiunile pe care acesta le are în grupul din care face parte. Această învățare socială este condiționată de relațiile interpersonale de influențare. Relațiile de influențare sunt determinate nu doar de afinitățile personale ci și de poziția pe care o ocupă elevii în ierarhiile formale sau informale din cadrul clasei de elevi.

Alături de influența de grup care se manifestă în clasa de elevi mai există și influența educațională a cadrului didactic. Performanța cadrului didactic nu se mai măsoară (sau nu ar trebui măsurată) din perspectivă performanțială bazată doar pe cunoștințele de specialitate (conținuturile învățării).

Profesorul performant trebuie să fie acceptat acela care reușește să devină o prezență semnificativă în viața

elevilor. În dinamic societății contemporane este total deplasat să mai privim relația profesor-elev ca o relație de dependență a elevului de profesor sau ca o relație de comunicare cu un singur sens de deplasare a informațiilor (profesorul spune, elevul execută).

Autoritatea profesorului nu este dată doar de cantitatea și calitatea cunoștințelor de specialitate pe care acesta și le-a însușit. Ea derivă din capacitatea acestuia de a alterna strategiile didactice adaptându-le situațiilor educaționale, de a repartiza responsabilități elevilor, de a mobiliza elevii la cooperare în grup, de a valorifica valențele relației profesor-elev în sensul unui dialog real (Iucu, 2006).

Influența educațională a cadrului didactic se manifestă în viața clasei de elevi pe două direcții: influența ca lider și influența ca factor exterior. În literatura de specialitate se identifică patru factori care modelează influența cadrului didactic în grupul de elevi: relația afectivă stabilită între profesor și elevi; percepția elevului asupra profesorului; folosirea în exces a influenței de către profesor; gradul de individualizare a strategiilor de intervenție ale cadrului didactic. (Stan, 2003).

Relația afectivă care se creează între profesor și elevi este direct dependentă de competențele profesionale ale cadrului didactic și poate avea o influență pozitivă sau negativă asupra colectivului de elevi. Relația afectivă pozitivă va determina în rândul elevilor adoptarea multora dintre atitudinile profesorului, pe când relațiile negative vor duce la apariția de reacții de respingere din partea elevilor (David, 2009).

Construcția percepției elevului asupra profesorului pornește de la statutul cadrului didactic în grupul de elevi la

care se adaugă în procent mare cunoștințele și competența profesorului. Modul în care sunt percepute aceste aspecte de către elevi determină influența profesorului asupra colectivului. Atunci când percepția asupra calităților cadrului didactic este negativă elevii se vor plânge periodic de sarcinile solicitate de către profesor.

Profesorul trebuie să folosească cu discernământ influența personală asupra colectivului de elevi. Întrebuințarea ei în exces va determina o scădere a acesteia, chiar dacă ea a fost direcționată doar spre un singur elev (Iucu, 2006). Folosirea în exces a influenței personale din partea cadrului didactic va duce la formarea în rândul elevilor a ideii că toate sarcinile cerute sunt plictisitoare.

Individualizarea strategiilor de intervenție ale cadrului didactic este o premisă a motivației intrinseci și influențează modul în care elevii percep pedepsele și recompensele. Prin adaptarea sarcinilor la cunoștințele și aptitudinile individuale ale elevului profesorul poate intensifica motivația intrinsecă (Stan, 2003).

Roluri în clasa de elevi: liderii formali, liderii informali

În clasa de elevi se întrepătrund două structuri fundamentale. Prima structură este cea formală, organizată, prin care se investesc membrii grupului cu responsabilități și funcții, orientată fiind spre folosirea optimă a resurselor elevilor în vederea rezolvării sarcinilor școlare și atingerea obiectivelor propuse. Această structură este impusă și implementată de către liderul formal, cadrul didactic.

Cadrul didactic este liderul formal al clasei de elevi, conducătorul impus din exterior, singurul adult în mijlocul grupei de elevi, având o autoritate care derivă din funcția ce i s-a încredințat (Stan, 2003).

Cel mai important rol în reglarea relațiilor din interiorul colectivului de elevi îi revine profesorului. El trebuie să se ocupe permanent de construirea și stabilirea relației profesor-elev. Autoritatea lui este susținută prin recunoașterea poziției pe care o deține. Această poziție în grupul de elevi trebuie folosită pentru stimularea membrilor grupului să participe la îndeplinirea sarcinilor grupului.

Cadrul didactic concentrează energiile grupului, angajând și dirijând în acțiuni comune tot colectivul. Profesorul trebuie să cunoască tensiunile existente în grup și să respecte cerințele grupului, trebuind să analizeze orice deviere de la normele grupului.

Prin strategiile didactice adoptate profesorii vor încerca, treptat, să transfere elevilor controlul asupra propriilor activități de învățare. Elevii care simt că dețin un control asupra activităților desfășurate în clasă sunt mai

predispuși să obțină succesul școlar. Ei vor fi mai motivați, perseverenți și vor munci mai atent. Astfel, profesorul are printre principalele obiective preocuparea de a educa treptat capacitatea de autoconducere a grupului clasă, fără a renunța la supravegherea activităților desfășurate de către membrii grupului.

Ca rezultat al transferului de responsabilitate dar și al relațiilor subiective ce se stabilesc între elevi, în clasa de elevi se dezvoltă și o structură informală. Această structură are un caracter predominant afectiv, bazat pe legături de simpatie, antipatie sau indiferență (Toca, 2002).

Relațiile preferențiale din cadrul colectivului de elevi susțin apariția liderilor informali. Influența acestora asupra grupului poate fi, uneori, negativă. Din această cauză liderii formali trebuie să protejeze coeziunea și productivitatea grupului de acest tip de influențe.

Liderul informal este un produs al grupului de elevi. El este considerat ca fiind persoana cea mai influentă din colectiv, având recunoașterea din partea membrilor grupului. Cea mai bună situație în care se poate asigura productivitatea grupului este ca liderul formal să-și exercite influența și sub formă informală.

Poziția de lider informal nu este un predeterminată. În diferitele momente ale vieții clasei de elevi ea poate fi ocupată de diferiți indivizi. De obicei, printre liderii informali ajung persoanele care știu să descopere cel mai bine nevoile grupului, ajungând astfel în fața membrilor grupului ca persoanele cele mai potrivite pentru rezolvarea nevoilor lor (Toca, 2002).

Stilurile de predare ale cadrelor didactice

În contextul educațional au fost identificate mai multe criterii de clasificare ale stilurilor de predare ale cadrelor didactice. Indiferent de criteriul ales stilurile de predare se dezvoltă procentual între și în legătură cu doi termeni cheie: control și facilitare.

Abordările clasice împart stilurile de predare în: stilul autoritar (autocratic), stilul democratic și stilul laissez-faire.

Atunci când cadrul didactic impune un stil autoritar de control al mediului educațional el va lua deciziile fără a consulta părerea elevilor (sau expectanțele lor față de ceea ce trebuie implementat). Avantajul acestei abordări îl constituie adoptarea rapidă a deciziilor dar acest stil produce cele mai multe nemulțumiri.

Stilul democratic este caracterizat de faptul că toți membrii grupului participă la adoptarea deciziilor și la desfășurarea activităților comune. Acest stil are mai multe avantaje decât stilul anterior enunțat dar trebuie avut în vedere că stilul democratic este un stil care consumă foarte mult timp. Problemele apar de cele mai multe ori atunci când există opinii atât de diversificate încât nu se întrevede o decizie comună și echitabilă pentru toți membrii clasei de elevi.

Abordarea cea mai permisivă se întâlnește la stilul laissez-faire. Aici deciziile cadrului didactic cu privire la activitatea elevilor lipsesc aproape cu desăvârșire. Se recomandă adoptarea acestui stil de predare atunci când se verifică capacitatea de autoreglare a sistemului. Această

abordare managerială de conducere a clasei de elevi se recomandă atunci când membrii grupului demonstrează un grad ridicat de capabilitate în ceea ce fac, precum și o motivație înaltă în adoptarea propriilor decizii.

Aceste stiluri clasice au marcat procesul educațional pe parcursul unei perioade mari de timp. Realitatea este că, în zilele noastre, se întâlnește o gamă mult mai variată de stiluri de predare care se întinde pe 'plaja' formată între cadrul didactic 'dictator' și cadrul didactic 'inexistent'.

Încă din 1958 Tannenbaum și Sckmidt (Tannenbaum & Schmitt, 1958) ne-au propus un model managerial eficient pentru analiza tranziției între diferitele stiluri manageriale. Acest model adaptat pentru profesorul-manager (Iucu, 2006) este prezentat în figura următoare.

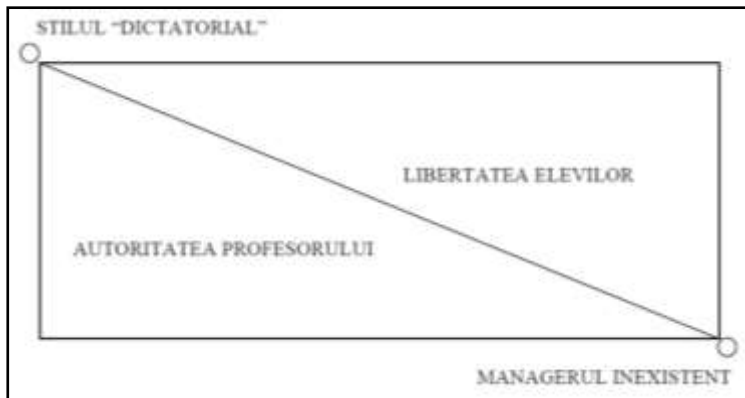

Fig. 1 – Continuumul stilurilor manageriale după Tannenbaum și Sckmidt (adaptat de Iucu, 2006)

Stilul managerial al cadrului didactic este, în principal, o combinație între două variabile (autoritatea profesorului și libertatea acordată elevilor) dar în această ecuație trebuie reglată de nivelul competențelor elevilor precum și de motivația situațională a acestora. Astfel, complexitatea realității educaționale necesită adecvarea stilului managerial al cadrului didactic la situația concretă din practică, dezvoltată pe măsura evoluției clasei de elevi.

Cadrul didactic poate adopta alături de stilul managerial și diferite orientări educaționale: orientare către sarcină și orientare către relații și oameni. În 1967 Fiedler (Fiedler, 1967) a propus aceste două stiluri manageriale care au corespondență și în managementul clasei de elevi.

Pentru managerul orientat către sarcină primează atingerea obiectivelor propuse. Acest tip de manageri nu iau în considerare factorii implicați în atingerea scopurilor, pentru ei contând doar îndeplinirea sarcinilor asumate.

Pentru managerul orientat către relații și oameni resursa umană este cea mai importantă. Acesta are ca prioritate dezvoltarea relațiilor dintre oameni.

Combinând cele două modele manageriale mai sus prezentate Hersey și Blanchard (Hersey & Blanchard, 1977) au dezvoltat modelul managerial situațional care propune patru nivele manageriale (Joița, 2000): delegarea activităților și sarcinilor (managerul delegator), participarea la realizarea sarcinilor (managerul participativ), convingerea subordonaților pentru realizarea sarcinilor (managerul persuasiv) și îndrumarea directă pentru realizarea sarcinii (managerul directiv, autoritar).

Dacă relațiile profesor-elevi sunt foarte bune, iar

elevii au capacitatea și motivația pentru învățare atunci se poate aplica stilul de manager delegator. Realizarea sarcinilor și luarea deciziilor sunt delegate către clasa de elevi. Pentru ca acest stil să funcționeze, colectivul clasei trebuie să fie omogen.

Când profesorul 'co-participă' la luarea deciziilor și atingerea scopurilor atunci vorbim de stilul managerial participativ. Acest stil se poate aplica colectivelor care nu au motivație pentru învățare foarte ridicată, profesorul participând cu sugestii și sfaturi.

Managerul persuasiv este cel care supraveghează îndeaproape clasa de elevi pentru atingerea scopurilor și luarea deciziilor, încercând să convingă elevii prin sugestii și idei. Această abordare se pretează colectivelor care nu au capacitate ridicată de învățare dar au motivație.

Managerul directiv urmărește îndeaproape realizarea sarcinilor, luarea deciziilor căzând aproape în exclusivitate în sarcina sa. Profesorul îndrumă și direcționează toate activitățile și controlează fiecare acțiune a elevilor. Acest stil de conducere a clasei de elevi se aplică colectivelor care nu au nici capacitatea și nici motivația pentru învățare.

Comportamentul profesorului în timpul activității cu clasa de elevi este esențial pentru atingerea obiectivelor. Succesul în activitățile educaționale este influențat de întregul evantai comportamental al cadrului didactic, de cunoașterea și aplicarea tuturor abilităților profesorului.

Planificarea activităților într-o clasă de elevi

Reușita muncii depuse de cadrul didactic în lecția de educație fizică nu este dată doar de cele 50 de minute de activitate în cadrul lecției. Aceasta se datorează planificării și proiectării judicioase a activității didactice pe diferite intervale de timp, plecând de la planificările anuale, trecând pe la cele semestriale și ajungând la planificările curente (proiectul de lecție).

Un management al clasei de elevi, eficient, urmărește eliminarea timpilor morți din activitatea la clasă. Acest tip de gândire strategică trebuie să se reflecte în acțiunile cadrului didactic încă din primele faze ale planificării. În acest sens trebuie îndeplinite mai multe condiții pe care le vom dezvolta în continuare.

Profesorul trebuie să evalueze cât mai realist strategiile didactice și activitățile propuse din punctul de vedere al timpului necesar pentru desfășurarea lor. Fiecare fază a formării deprinderilor motrice, de exemplu, prezintă caracteristici specifice (faza de inițiere consumă foarte mult timp).

Dacă se stabilesc clar și concis scopurile și obiectivele activității instructiv-educative atunci șansele de eliminare a timpilor neproductivi sunt mult mai mari.

Un avantaj important pentru profesorul de educație fizică și pentru kinetoterapeut este cunoașterea fiziologiei efortului fizic sportiv, precum și a biomecanicii. La acestea se adaugă și cunoștințele psihologice cu privire la motivația subiecților și la durata menținerii concentrării.

Chiar din momentul planificării activității didactice profesorul trebuie să se gândească la integrarea în strategiile didactice și a modalităților de transmitere spre elevi de cunoștințe teoretice, specific caracteristicilor de vârstă. Indiferent de vârsta elevilor, trebuie găsite metode de aplicare a principiului conștientizării și participării active, principiu care, aplicat corespunzător, va duce la îmbunătățirea managementului personal cu privire la activitatea desfășurată.

Tot în această etapă de planificare cadrul didactic trebuie să se gândească la strategiile specifice care îi vor ține pe elevi concentrați asupra sarcinilor de lucru primite. Alegerea sarcinilor de lucru care nu sunt adecvate nivelului de performanță al elevilor predispune la indisciplină. De aceea este foarte important să aplicăm corespunzător principiul sistematizării și continuității și să legăm sarcinile de lucru între ele, începând activitățile cu sarcini de lucru cu care elevii sunt familiarizați și pe care le realizează cu plăcere.

Un management bun cu privire la sarcinile de lucru presupune structurarea eficientă a acestora dar și prezentarea corespunzătoare a lor colectivului căruia i se propun sarcinile de lucru. Profesori buni dau elevilor sarcini structurate, explicându-le scopul activităților propuse dar și natura rezultatelor așteptate de la ei. Gradul de indisciplină, precum și comportamentele de evitare a sarcinilor cresc proporțional cu gradul de incertitudine din rândul elevilor (aceștia nu știu ce se așteaptă de la ei).

Cadrele didactice trebuie să ofere îndrumări precise cu privire la modul în care sarcinile de lucru pot fi abordate cu succes.

În ceea ce privește menținerea elevilor ocupați pe tot parcursul lecției este nevoie de o pregătire pe mai multe planuri a cadrului didactic pentru îndeplinirea acestui deziderat. Se recomandă să se planifice activități cu conținut didactic chiar de la prima întâlnire cu colectivul de elevi (lecțiile introductive, lecții de organizare de la începutul semestrelor).

Organizarea materialelor și pregătirea echipamentelor trebuie să se facă înainte de începerea lecției pentru a ne putea aplica corespunzător strategiile didactice și a pentru a menține un grad ridicat de implicare a elevilor pe tot parcursul activității. De asemenea, pentru a ne asigura de implicarea și participarea la lecție a tuturor elevilor trebuie să concepem activități cu ritm de lucru alert, dar un ritm de lucru care să permită un grad minim de succes tuturor membrilor grupului.

Pentru reducerea timpilor de inactivitate a elevilor activitatea profesorului (explicații, demonstrații, etc.) trebuie să fie consistentă, relevantă și cât mai redusă. Trebuie să planificăm activități suplimentare pentru elevii care termină anumite sarcini înaintea colegilor lor.

Cele mai mari consumatoare de timp sunt momentele de trecere de la o activitate la alta. O analiză specifică trebuie să o facă profesorul de educație fizică momentelor de legătură dintre verigile lecției. Planificarea eficientă a formațiilor de lucru și a modalităților de manevrare a colectivului vor elimina timpii morți care pot să apară în momentele de tranziție.

Profesorii trebuie să accepte faptul că la orice început de activitate și, mai ales, cu colective noi, elevii vor

testa regulile și vor verifica 'elasticitatea' comportamentelor și a rutinelor cadrului didactic. Stabilirea clară a acestora și, foarte important, asigurarea respectării acestora cresc eficiența managementului în clasa de elevi și întăresc credibilitatea în cadrul didactic. Profesorul, însă, trebuie să vegheze la respectarea regulilor și a rutinelor grupului de elevi pe tot parcursul activității instructiv-educative.

În concluzie, propunem, la nivel macro, pentru ușurarea activității cadrelor didactice, un algoritm care poate eficientiza strategiile de management al timpului (adaptat după Chivu, 2008):

- stabilirea unui efiicientă a obiectivelor și a sarcinilor de lucru;
- planificarea activităților specifice îndeplinirii sarcinilor;
- stabilirea priorităților astfel încât să se asigure o succesiune logică în îndeplinirea sarcinilor și corelarea între complexitatea sarcinii și timpul alocat îndeplinirii ei;
- stabilirea de date precise la care să se facă evaluarea îndeplinirii sarcinilor.

Implementarea proiectului de management al clasei

Implementarea proiectului de management al clasei de elevi reprezintă coordonarea gestionării tuturor factorilor implicați în desfășurarea activităților clasei de elevi. Această coordonare ține cont de dinamica desfășurării evenimentelor, bazându-se atât pe planificare și pregătire cât și pe experiență și improvizație și se referă la materialele didactice, echipamentele și instalațiile aferente, spațiul în care se desfășoară activitățile, conținuturile învățării și toți ceilalți factori integrați într-un program de studiu adaptat cerințelor educative și comenzii sociale.

Eficientizarea activității cadrului didactic poate să înceapă cu construirea de către profesor a unui algoritm general cu privire la desfășurarea activității care urmează. Cum ar putea să arate un astfel de algoritm?

Exemplu de algoritm, cu grad ridicat de generalitate, pentru eficientizarea activității de educație fizică la clasa de elevi:

- pregătirea pentru lecție: pregătirea materialelor didactice necesare
- întâlnirea cu clasa: cum se comportă elevii când se sună de intrare, elevii vin singuri la vestiare sau trebuie însoțiți din clasă (la clasele mici), după ce perioadă de timp se poate începe activitatea la clasă din momentul în care s-a sunat de intrare?, etc.
- începerea lecției de educație fizică (formațiile de lucru și indicațiile metodice necesare)

- transmiterea sarcinilor curente și metodică organizării pe parcursul lecției
- includerea sarcinilor organizatorice în conținutul lecției și delegarea acestora spre elevii scutiți pentru integrarea lor în activitatea întregii clase (în funcție de gradul de scutire de la efort)
- încheierea lecției și despărțirea de clasa de elevi

În continuare vom aborda aspectele cele mai importante cu privire la reușita activității didactice desfășurate cu clasa de elevi la educație fizică.

Profesorul trebuie să se preocupe de amenajarea corespunzătoare a suprafeței de lucru. Organizarea mediului fizic în care se desfășoară activitatea trebuie să susțină și să înlănească interacțiunile dintre profesor și elevi și trebuie să reducă la minim posibilitatea apariției unor factori care să distragă atenția (aspect foarte important la clasele I-IV).

Planificarea activităților care urmează a fi propuse clasei de elevi trebuie să încurajeze comportamentele de angajare în sarcinile propuse de către cadrul didactic. Pentru reușita acestui fapt profesorul trebuie să se preocupe și de strategiile de creare a unui climat în care elevii să se simtă utili și să aibă sentimentul că aparțin unui grup care are aceleași interese pentru toți membrii săi.

Este foarte important să se introducă limite rezonabile ale comportamentului în timpul lecției. Ni se pare deplasat ca în timpul lecțiilor de educație fizică să ai pretenția ca elevii să păstreze liniște deplină. Prin natura activității noastre, lecțiile de educație fizică nu se desfășoară în liniște de înmormântare. Copiii vin la activitățile fizice să

‘se descarce’ după ce au stat 4, 5 sau 6 ore în bănci. Trebuie, deci, să fim rezonabili și să acceptăm realitatea, de aceea trebuie să gândim strategiile didactice pornind de la fapte concrete, fapte care au valoare pentru elevi.

Cadrul didactic este răspunzător atât în plan fizic de ceea ce se întâmplă cu elevii cât și pe linie de atingere a obiectivelor instruirii. Știm că elevii trebuie ‘împinși de la spate’ uneori pentru ca ei să îndeplinească sarcinile pe care le-au primit. Astfel, profesorul trebuie urmărească continuu ceea ce fac elevii pe parcursul orei. Elevii trebuie să știe că sunt evaluați pe tot parcursul lecției.

Un aspect sensibil cu privire la motivația elevilor de a îndeplini sarcinile primite se observă atunci când interesul lor este minim, ca urmare a frustrării și a plictiselii. Atunci când un plan de desfășurare a activităților la clasa de elevi se dovedește nerealist profesorul trebuie să-l schimbe. Există momente pe parcursul semestrului când conținuturile propuse de programa școlară nu prezintă motivație. Cadrele didactice trebuie să anticipeze aceste momente și să le depășească prin planificările pe care le propun. Astfel de momente se identifică cu siguranță la începutul și la sfârșitul semestrelor.

Pentru depășirea momentelor de plictiseală cadrul didactic trebuie să știe cum să varieze sistemele de acționare pentru a stârni spiritul de cercetare și interesul elevilor. Este contraindicată rutinarea cadrului didactic în activitatea la clasa de elevi din acest punct de vedere.

Principiile unui management bun al clasei de elevi se întrepătrund cu principii ale multor altor discipline (psihologie, pedagogie, didactică, etc.). Pentru a reuși în

activitatea de gestionare și coordonare a clasei de elevi cadrul didactic trebuie să se dezvolte continuu pe plan personal. Un management bun al clasei de elevi pleacă de la un management personal adecvat.

Consecințele unui management defectuos al clasei de elevi

Activitatea didactică desfășurată la clasa de elevi poate să prezinte consecințe negative atunci când ea nu este pregătită corespunzător. Consecințele negative se înscriu într-o gamă largă de forme de manifestare, de la simpla plictiseală până la influențarea caracterului elevilor pe termen lung.

În plan fiziologic, un management defectuos poate amplifica oboseala în rândul elevilor prin realizarea unor activități foarte solicitante datorită neadaptării la caracteristicile grupului de elevi ori prin folosirea necorespunzătoare a raportului efort-odihnă. Există și o oboseală subiectivă atunci când apare plictiseala, dezinteresul elevului pentru activitate (David, 2009).

Trebuie să se aibă în vedere și orarul elevilor. De obicei elevii răspund diferit procesului instructiv-educativ atunci când au ore după-masă. Este posibil să ajungă la școală cu un grad mai mare de oboseală decât atunci când au ore dimineața.

Alegerea necorespunzătoare a strategiilor didactice poate duce la demotivarea elevilor, chiar dacă conținutul lecției este atractiv. Copiii trebuie ajutați să conștientizeze aspectele importante ale procesului educațional. Ei trebuie să fie ajutați în învățarea strategiilor care implică colaborarea și participarea activă.

Un management defectuos al clasei are influențe negative și asupra climatului educațional. El poate afecta,

prin deteriorarea stării afective a clasei, raporturile interpersonale la toate nivelurile, ajungându-se la un climat caracterizat de neangajarea elevilor în sarcina propusă, nepăsare, distanțare. Este de dorit obținerea unui climat deschis prin care se stimulează participarea la activitatea comună fără teamă sau inhibiție.

Cercetările de specialitate au arătat o corelație între managementul defectuos la clasa de elevi și deteriorarea climatului educațional, influențând indirect și abandonul școlar (David, 2009).

De multe ori, agresivitatea care se manifestă la elevii cu care lucrăm nu este cauzată direcționat de persoana cadrului didactic. Această agresivitate este o formă de revoltă la strategia folosită sau la sistemul în care este integrat elevul, fiind o consecință a frustrării adunate pe parcursul școlarizării.

Intervențiile manageriale deficitare sau lipsa unor intervenții ferme pot să ducă la apariția și dezvoltarea unor atitudini și comportamente agresive (David, 2009).

Managementul situațiilor de criză educațională

Managementul problemelor disciplinare nu se referă doar la situația în care a avut loc abaterea disciplinară. El începe de la primul contact cu clasa de elevi și presupune, în primul rând, prevenirea și evitarea situațiilor de criză educațională. Managementul problemelor disciplinare se poate, astfel, structura sub următoarea formă: prevenirea comportamentelor nedorite și intervenția propriu-zisă.

Prevenirea comportamentelor nedorite începe cu analiza situației existente și anticiparea modului de desfășurare în viitor a comportamentelor elevilor. Se analizează trecutul membrilor grupului, se urmăresc relațiile pe care aceștia le au între ei și cu ați membrii din afara grupului și se observă continuu comportamentul școlar.

Etapa de prevenire a abaterilor nedorite de la comportamentul grupului de elevi trebuie să conțină obligatoriu prelucrarea cerințelor și a regulilor pe care cadrul didactic le dorește a fi respectate. Trebuie transmise așteptările pe care profesorul le are de la elevi și trebuie trasate principalele limite de desfășurarea a activității. Elevii trebuie înștiințați despre măsurile corective care se vor aplica în cazul apariției problemelor disciplinare.

Tot în această etapă se folosesc și întăririle pozitive și negative legate de activitatea elevilor. Aceste întăriri vor fi transmise atât pe cale verbală cât și non-verbală.

Aprecierea activității elevului se poate realiza, frecvent, prin zâmbet, laude și remarci compatibile cu vârsta elevilor. Aprobarea comportamentului prin înclinarea

specifică a capului va întări pozitiv acea atitudine.

Se poate folosi cu succes controlul proxemic, apropierea profesorului de elevul sau grupul care are tendința de a perturba echilibrul comportamental al clasei de elevi.

Există momente în care elevii nu realizează că au un comportament neadecvat. În acest caz profesorul poate folosi, ca tehnică de prevenire a degenerării atitudinii elevului, admonestarea blândă însoțită de exemple de comportament pozitiv (Iucu, 2006).

Formațiile de lucru pe care profesorul de educație fizică le folosește pentru controlul colectivului pe parcursul verigilor lecției pot fi gândite și utilizate și pentru gestionarea problemelor comportamentale ale elevilor. Astfel, atunci când se organizează grupele sau echipele cadrul didactic va ține cont de elevii predispuși să creeze 'rețele' indisciplinate.

Dacă un elev prezintă tendințe spre un comportament necorespunzător dar, în momentul de față, elevul nu strică echilibrul comportamental al clasei de elevi, iar profesorul știe că acel elev nu reacționează bine la admonestarea blândă atunci cadrul didactic trebuie să-l ignore. Ignorarea elevului respectiv va evita degenerarea comportamentului, însă profesorul trebuie să-l supravegheze în continuare și, eventual, să transmită întăriri non-verbale sau să apeleze în procent ridicat la controlul proxemic.

Intervenția efectivă de corectare a comportamentelor indezirabile se compune din mai mulți pași: identificarea problemei, identificarea cauzelor care au generat problema, evaluarea problemei, stabilirea alternativelor prin care se poate interveni, realizarea programului de intervenție,

aplicarea programului, controlul privind eficiența programului și evaluarea rezultatelor.

O intervenție pe cale disciplinară trebuie să modifice comportamentul nedorit și să formeze noul comportament dar cu protejarea confortului psihic al tuturor membrilor grupului (elevul vizat, restul clasei de elevi, cadrul didactic) (Joița, 2000). Se impune eliminarea, pe cât posibil, a ocaziilor care pot da naștere confruntărilor deschise și disputelor verbale.

Atunci când se realizează programul de intervenție disciplinară trebuie oferită posibilitatea elevului de a-și îndrepta și controla singur comportamentul. Pentru reușita acestui deziderat este foarte important să i se spună exact elevului ce să facă și ce să nu facă. Cerința trebuie transmisă pe un ton serios, direct, cât mai concis (Păun, 1999).

În ceea ce privește folosirea pedepsei ca strategie de corectare a comportamentelor nedorite problematica este mai complexă. Ea poate implica teamă, intimidare, anxietate și suferință dacă elevul căreia i se aplică nu a ajuns la o anumită maturitate psihoafectivă (Iucu, 2006). Pedepsa trebuie aplicată cu discernământ din partea cadrului didactic.

Dacă comportamentele deviante nu pot fi corectate prin strategiile propuse la clasă de către cadrul didactic atunci acesta trebuie să apeleze la o echipă interdisciplinară pentru soluționarea lor (David, 2009). Din această echipă pot să facă parte consilierul școlar, părinții (tutorele) elevului, organele de poliție sau factorii de reeducare.

Bibliografie

1. Bocoș, M. (2002) - *Instruire interactivă*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.
2. Bocoș, M., Chiș, V., Dancsuly, A., & Ionescu M. (1998) - *Educația și dinamica ei*. București: Tribuna Învățământului.
3. Bocoș, M., Gavra, R., & Marcu, S.-D. (2008). *Comunicarea și managementul conflictului*. Pitești: Paralela 45.
4. Briscan, A., Cerghit I., & Chițoran M. (1983) - *Perfecționarea lecției în școala modernă*. București: Didactică și Pedagogică.
5. Ceobanu, C. (2008). *Managementul clasei de elevi*. Iași: Polirom.
6. Chivu, R. (2008). *Elemente generale de managementul educației*. București: Meronia.
7. Constantin, R., Dumitrescu, L., Gavrilă, R. M., & Sarivan L. (2009) - *Predarea - învățarea interactivă centrată pe elev*. București: Educația 2000+.
8. Costea, Ș. (1998). *General și specific în managementul învățământului, în „Tratat de management universitar”*. Brașov: LuxLibris.
9. Crăciun, M. T. (2008) - *Psihologia sportului*. Cluj-Napoca: Risoprint.
10. David, E. (2009). *Managementul clasei de elevi și educațional*. Brașov: Note de curs - Universitatea Spiru

Haret.

11. Fiedler, F. E. (1967). *A Theory of Leadership Effectiveness*. New York: McGraw-Hill.
12. Hersey, P., & Blanchard, K. H. (1977). *The Management of Organizational Behaviour*. Upper Saddle River N. J.: Prentice Hall.
13. Iucu, R. (2000). *Managementul si gestiunea clasei. Fundamente teoretico-metodologice*. Iași: Polirom.
14. Iucu, R. (2006). *Managementul clasei de elevi*. Iași: Polirom.
15. Joița, E. (2000). *Management educațional. Profesorul-manager: roluri și metodologie*. Iași: Polirom.
16. Miron I. (2006) - *Schimbări paradigmatică*. Cluj-Napoca: Eikon.
17. Păun, E. (1999). *Școala - o abordare sociopedagogică*. Iași: Polirom.
18. Prodea, C. (2009) – *Practică pedagogică observativă*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.
19. Prodea, C. (2010) – *Ghidul de Practică Pedagogică pentru învățământul obligatoriu*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.
20. Prodea, C., Cobârzan, H. (2004) – *Educația fizică – Bazele metodicii*. Cluj-Napoca: Suport de curs, Universitatea Babeș-Bolyai.
21. Prodea, C., & Cobârzan, H. (1999). *Metodica educației fizice și sportive școlare*. Cluj-Napoca: C&C.
22. Radu, I., Iluț, P., & Matei, R. (1994) - *Psihologie Socială*.

Cluj-Napoca: EXE.

23. Stan, E. (2003). *Managementul clasei de elevi*. București: Teora.
24. Tannenbaum, A., & Schmitt, W. (1958). How to choose a leadership pattern. *Harvard Business Review*, 36, March-April, 95-101.
25. Toca, I. (2002). *Management educațional*. București: Didactică și Pedagogică.